

بشیر حسین ناظم

بشیر حسین ناظم گوجرانوالہ دے محلہ بختہ والا وچ 20 اکتوبر 1932ء نوں پیدا ہوئے۔ آپ دے والد داناں میاں غلام حسین سی۔ ناظم ہورال مذہبی تعلیم شرق پور وچ حاصل کیتی۔ فیر 1953ء وچ میٹرک دا امتحان پاس کر کے لاہور آ گئے تے کارپوریشن وچ ملازمت اختیار کر لئی۔ مولانا محمد لطیف زار نوشاہی، مولانا بشیر احمد قریشی تے مولانا محمد دین کلیم دی سنگت ناظم، ہورال نوں حاصل ہوئی تے اوہناں دی بلاشیری نال آپ نے فنی فاضل، بی اے تے ایل ایل بی دے امتحان پاس کیتے۔ 1969ء وچ ایم اے فارسی کیتا تے ایم اے پنجابی 1974ء وچ کیتا۔

آپ اُچ پدھر دے نعت خواں نیں۔ ڈاکٹر علامہ محمد اقبال رحمۃ اللہ علیہ دا کلام ڈب کے پڑھدے نیں۔ پنجابی تے اُردو وچ شعر کہندے نیں۔ نثر لکھن وچ کمال قدرت حاصل اے۔ آپ دیاں لکھتیاں وچوں ”اولیائے ملتان“، حکایات، تنج بخش رحمۃ اللہ علیہ۔ ”آبدی آوازاں“ مشہور نیں۔ صوفیائے کرام دے احوال تے آثار قدیمہ دا مطالعہ آپ دا محبوب مشغلہ اے تے اوہناں بارے لکھنا آپ دا خاص میدان اے۔ زبان آسان تے سادہ ورتدے نیں جیہدے پاروں مضمون دا اثر دونا ہو جاتا اے۔ ”شاہ عبداللطیف بھٹائی رحمۃ اللہ علیہ“ اوہناں دے مضموناں وچوں اک وگئی اے۔

شاہ عبداللطیف بھٹائی رحمۃ اللہ علیہ

ستارھویں صدی عیسوی دے اخیر تے اٹھارھویں صدی عیسوی دے مڈھ وچ پنجاب دی دھرتی سیاسی طور تے بد امنی تے انتشار دا شکار سی۔ لوک سکون تے دلی اطمینان لہندے سن، اوس سے وارث شاہ رحمۃ اللہ علیہ تے سید بکھے شاہ رحمۃ اللہ علیہ ورگے وڈے شاعران نے لوکاں نوں آپوں وچ پیار محبت نال بھرا بھرا بن کے رہن دادرس دتا تے اللہ دی عبادت ول پریریا، تاں جے اوہناں توں ذہنی سکون تے دلی اطمینان حاصل ہووے۔

اوسے دور وچ سندھ دی سرزمین اُتے اخلاق، بھائی چارے تے انسانیت دے احترام دا درس عام کرن دی ذمہ داری شاہ عبداللطیف بھٹائی انجام دے رہے سن۔ شاہ عبداللطیف بھٹائی نہ صرف سندھی زبان دے عظیم صوفی شاعر سن، سگوں اُچ پدھر دے مفکر وی سن۔

آپ 1690ء وچ مٹاری (متعلوی) دے نیڑے اک پنڈ ہالاحولی وچ پیدا ہوئے۔ آپ دے والد حبیب رحمۃ اللہ علیہ بڑے پرہیزگار تے بڑے درد مند انسان سن۔ اوہ بلٹری دے متعلوی سیداں نال تعلق رکھدے سن تے سندھ دے مشہور شاعر تے صوفی سید عبدالکریم ہورال دی اولاد وچوں سن۔

شاہ عبداللطیف بھٹائی رحمۃ اللہ علیہ نے مذہبی تعلیم تے تربیت اپنے والد کولوں حاصل کیتی۔ اوہناں دی محنت دا ای پھل سی پئی شاہ ہورال دے من وچ اللہ دے عشق دا بوٹا بڑی چھتی پنگر پیتا تے بیکھدیاں ای ویکھدیاں اک سنگھنے زکھ داروپ دھار گیا۔

شاہ عبداللطیف بھٹائی رحمۃ اللہ علیہ نوں سفر دا بوہت شوق سی۔ آپ جوانی وچ اپنے گھروں نکلے تے سندھ دی اک ٹکڑ توں لے کے دوجی ٹکڑ تک سفر کر کے اک لمیرے عرصے مگروں اپنے پنڈ پر تے۔

کچھ لکھاریاں نے دس پائی اے پئی آپ سفر کر دے ہوئے کابل تے قندھار تک دی گئے پر ادب دیاں تاریخاں وچ ایس گل دا کوئی پتہ پیدائش توں نہیں ملدا۔ آپ نے وطن پرست کے ہالادے نیڑے کرار حالادے ساحل دے اک ٹیلے اُتے وٹسوں اختیار کر لئی۔

سندھی زبان وچ ٹیلے نوں بھٹ آکھدے نیں۔ آپ دی نسبت پاروں اوہ ٹیلا بھٹ شاہ دے ناں نال مشہور ہو گیا۔ حالے آپ بھٹ شاہ دے تعمیر کماں توں ویہلے نہیں ہوئے سن کہ آپ دے والد اللہ نوں پیارے ہو گئے۔

شاہ عبداللطیف بھٹائی رحمۃ اللہ علیہ نہ صرف باکمال شاعر تے مفکر سن، سگوں آپے تے سچے انسان وی سن۔ آپ دے کلام وچ تھاں تھاں انسانیت دی بھلائی، انسانیت دی خدمت تے برتری دا احساس اگھڑواں اے۔ آپ آکھدے سن پئی انسان اشرف المخلوقات اے۔ ایس پاروں اوس نوں دنیا دی چنگائی لئی چنگے تے نیک عمل کرنے چاہیدے نیں۔

آپ قول دے تچے تے عمل دے پکے سن۔ آپ جو کجھ فرماؤندے سن اوہدے تے عمل وی کردے سن تے لوکاں نوں وی قول تے عمل دی سچائی وادرس دیندے سن ایس لئی آپ نوں حیاتی دا مُفسر وی آکھیا جاند اے۔

آپ دے کلام وچ جیہڑے عارفانہ مضمون بیان ہوئے نیں، اوہناں وچ ایناں گواہاں پئی دل دیاں ڈونگھائیاں وچ لہہ جاندے نیں تے پڑھن والے دی حالت بدل کے رکھ دیندے نیں تے اوہ آپ دے روحانی فیض دے دریا وچ گم ہو جاند اے۔

شاہ عبداللطیف بھٹائی رحمۃ اللہ علیہ سندھی زبان دے بوہت وڈے صوفی شاعر نیں۔ آپ اللہ دے سچے عاشق سن۔ آپ دی ساری شاعری اللہ دے سچے عشق دے جذبے وچ ڈبی ہوئی اے۔ آپ دا ہر شعر انسانی رُوح نوں بے چین کر کے اللہ تعالیٰ دی محبت ول لے جاند اے۔ آپ فرماؤندے نیں:

روزے تے نمازاں وی سوہنا کم اے۔

سچے رب دی عبادت اے۔

پراوہدالطفت ای کجھ ہو راءے۔

جدوں دل دی اکھ نال رب دا دیدار کیتا جاند اے۔

آپ فرماؤندے نیں پئی تخلیق توں پہلوں میں گھٹیاں ہواواں تے خلاواں وچ ازلی حُسن نوں اپنی پوری چمک دک تے جو بن وچ ویکھیا سی ہن اوہ جلوہ ہر ویلے میریاں اکھاں سامنے موجود ہندا اے تے میں اوس جلوے دے لُطف وچ ڈُبیا رہندا ہاں۔ لُطف تے سرشاری دی ایہہ کیفیت میتھوں شعر آکھواندی اے۔

آپ دا ارشاد اے پئی جس دل اندر لالچ، خود غرضی، دشمنی تے کرودھ ہووے تے اوہ دل بُت کدہ اے۔ ایہناں ہتاں نوں توڑ کے دل اندر اللہ دی محبت پیدا کرنی چاہیدی اے۔ جیہدے وچوں اللہ اکبر دی آواز بلند ہووے۔ کیوں جے اللہ دا ذکر دل نوں سکون تے معرفت ورگی نعمت عطا کردا اے۔

حمد کراں میں رب دی	جس دی اُچی شان
شکر کراں کنج اس دا	اوہدے کئی احسان
ظاہر باطن اوسدا	بخشے بندھ گیاں
من دا منکا پھیر توں	اوہدا رکھ دھیاں
پیار کرے جو اوس توں	پاوے اوہ عرفان
اوہدے درتے سیس جھکانا	ایہو دین ایمان
ذکر لطیف خداوند والا	بخشے امن آمان

ایہہ گل چنے دن واگوں روشن اے پی شاہ عبداللطیف بھٹائی رحمۃ اللہ علیہ ہوراں سندھی زبان تے سندھی شاعری نوں جس ٹیسی اُتے اُپر ادا تے اوہدی کدھرے مثال نہیں لہجہ دی۔ آپ نے شاعری دافن کے مرشد یا اُستاد کو لوں نہیں سکھیا سی سگوں آپ نوں ایہہ خوبی اللہ تعالیٰ ولوں عطا ہوئی سی۔ آپ جماندر و شاعر سن۔ آپ عام گل۔ کتھہ کر دے سن تے اوہ وی شعر دا رُوپ دھار لہجہ دی سی۔ آپ نے اپنی شاعری بارے آپوں آکھیا اے:

”لوکو! میرے کلام نوں صرف شعر نہ سمجھو تے تفریح دا سامان نہ جانو، سگوں ایہہ اوہ آکیتاں نیں جیہہ یاں انسان دے دل نوں اصل بلی یعنی اللہ ول لے جاندا نیں۔“

شاہ عبداللطیف بھٹائی رحمۃ اللہ علیہ دا کلام اُچے درجے دا کلام اے۔ آپ دے کلام وچ مشرقی شاعری دیاں بے خوبیاں، فصاحت، بلاغت، سلاست تے جدت کھل درجے تیک موجود نیں۔ آپ دے شعراں وچ سادگی، روانی تے گفتگوئی کٹ کٹ کے بھری ہوئی اے۔ ایہہ وجہ اے کہ ایناں چرگز رجان دے باوجود آپ دی شاعری آج وی اوئی ای ہرمن پیاری تے مَن کھچدی اے جنی آپ دی حیاتی وچ سی۔ آپ دے کلام دی اک ہور وڈی خوبی موسیقیت اے۔ آپ موسیقی دے ماہر سن۔ آپ نے موسیقی نال بھرے کافی، گاؤندیاں ہوئیاں ردیفیں تے چونویں لفظ ورت کے کلام وچ موسیقی پیدا کیتی اے۔ سندھ وچ کوئی میلا کوئی عرس تے کوئی تقریب اجیہی نہیں ہوندی جیہدے وچ شاہ صاحب رحمۃ اللہ علیہ دا کلام گایا نہیں جاند ا۔ کئی موسیقاراں نے آپ دا کلام گاکے موسیقی دی دنیا وچ اُچاناں پیدا کیتا اے۔

شاہ عبداللطیف بھٹائی رحمۃ اللہ علیہ دا شعری مجموعہ ”شاہ جور سالو“ دے ناں نال مشہور اے۔ ایہدی ونڈ اکٹی (31) سُراں یاراں (11) گنیاں وچ کیتی گئی اے تے بوہتیاں سُراں دے ناں سندھ دی لوک موسیقی لوک داستاناں دے ناں اوں دی مناسبت نال رکھے گئے نیں جو یں سوہنی مہینوال، مول رانو، سورٹھ، عمر ماروی تے لیلیا چنیز وغیرہ۔

شاہ عبداللطیف بھٹائی رحمۃ اللہ علیہ ہوراں نہ صرف آپوں شاعری راہیں لوکاں دی راہنمائی کیتی اے سگوں اپنے مریداں دی انج تربیت کیتی اے پی اوہ وی سندھی زبان دے مشہور شاعر بن گئے۔ اوہناں وچوں تیر فقیر تے عنایت اللہ چوڈھو خاص طور تے قابل ذکر نیں۔ شاہ صاحب رحمۃ اللہ علیہ دا وصال 1752ء وچ ہویا۔ کلہوڑا خاندان دے حاکم غلام شاہ نے آپ دا شاندار مزار تعمیر کرایا۔ آپ دی شاعری دا مجموعہ ”شاہ جور سالو“ دے ناں نال آپ دی وفات توں کوئی اک سو چوداں ورہے بعد 1866ء وچ چھاپے چڑھیا۔

آپ دے کلام دا ترجمہ دنیا دیاں مختلف زبانیں وچ ہو چکیا اے۔ آپ نے دو جے صوفی شاعراں وانگر دنیا دے فانی تے عارضی ہون دا کئی تھانواں تے ذکر فرمایا اے تے دُسیا اے پی انسان دی حیاتی وی بے ثبات اے تے صرف اللہ دی ذات ازلی تے ابدی اے ایس لئی آپ انسان نوں دنیا دیاں رنگینیاں توں موٹھہ موڑ کے موت توں بعد سدا دی حیاتی وچ کامیابی حاصل کرن لئی آخرت دی فکر ول پریر دے نیں۔

سوں سوں کے توں رات لنگھائی آکھیں اُجے خمار
چلن لئی تیار ہو سجتاں چلن لئی تیار
بادبان نوں کھول کے بیٹھے دیکھ تیرے سب یار
ڈوگھی نیں پکارے سبھ توں جانا ایس اُس یار
مُٹی کشتی وچ دریا دے مولا لاوے پار